

gospodarske, obrtniške in narodne.

zhajajo vsak petek ter stanejo v tiskarni prejemanje za celo leto 3 gld. 50 kr., za pol leta 1 gld. 75 kr. in za četrt leta 90 kr., — po pošti prejemanje pa za celo leto 4 gld., za pol leta 2 gld. in za četrt leta 1 gld. — Za prinašanje na dom v Ljubljani se plača na leto 40 kr. Naročnino prejema upravništvo v Blasnikovi tiskarni. — Oglase (insertate) vzprejmlje upravništvo, in se plača za vsako vrsto za enkrat 8 kr., za dvakrat 12 kr., za trikrat 15 kr. — Dopisi naj se pošiljajo uredništvu „Novic“.

V Ljubljani 26. januarija 1894.

Politiški oddelek.

Češko državno pravo

je že napravilo marsikako zmešnjavo mej avstrijskimi Slovani. To državno pravo je mnogo zakrivilo, da dosedaj mej avstrijskimi Slovani ni prišlo do nobenega skupnega delovanja. Čehi so se vedno sklicevali le na to svoje državno pravo in niso hoteli se poslužiti sredstev, ki jih podaje ustava. Tudi več desetletij dolg boj jih še ni zmodroval, da bi spoznali, kako malo upanja da je, obnoviti to pravo.

Zaradi državnega prava so Čehi bili nastopili pot pasivne politike in tako lepo pripomogli Nemcem, da so se utrdili v Avstriji. Da so Čehi bili v državnem zboru, bi gotovo član XIX. bil dobil svoj izvrševalen zakon in ne bilo bi tacih jezikovnih bojev, kakor so pa sedaj. Tedaj se je stvar bila le zaradi tega odložila, ker zbor ni bil popoln.

V državnopravne boje so pa Čehe zamotali veleposestniki. Palacky sam je leta 1848. še bil vse drugačnih nazorov. V začetku ustavne dobe je pa videl, da češki veleposestniki nimajo pravega srca za narod, kateremu so bili precej odtujeni, da bi njegovih teženj ne podpirali, ako ne bi pri tem videli svojih koristij. On je zatorej sprožil češko državno pravo, in konservativni plemenitaši so videli v tem upanje na obnovo nekaterih njih starih predprav. Le jedino zaradi tega so se ogrevali za češko državno pravo, ne pa zaradi narodovih koristij.

Nekateri češki politiki so pa že za časa spoznali, da češko državno pravo ni pot, ki vodi do pravic češkega naroda, samo da gospodje niso bili dovolj pogumni, da bi bili upali svoje mnenje zagovarjati proti občnemu toku. Že pred dobrimi petnajstimi leti je dr. Gregor se bil izjavil, da češko državno pravo ni vredno pipe tobaka. Njegovo mnenje pa seveda ni ugajalo narodu. Staročehi so bili s svojimi agitacijami tako narod prepričali

o važnosti tega prava, da je vsako nasprotno mnenje moralo veljati za izdajstvo naroda češkega.

Taaffejeva vlada je pa pozneje tudi mnogo pripomogla, da upanje na obnovo češkega državnega prava ni preminolo. V svoji neodkritosrčni politiki je izrabljala državno pravo proti narodni enakopravnosti in narodno enakopravnost pa proti češkemu državnemu pravu. V vsem je pa le vzbujala nade, varala narod, izpolnila pa ni niti tega niti onega.

Pa tudi v zadnjem času se še najdejo možje in še veliko jih je, ko spoznajo, da narod češki nima od državnega prava pričakovati rešitve svoje. Ti možje se pa ne upajo s svojim mnenjem na dan, ker vedo, da narodno mnenje bi se obrnilo proti njim. Mladočehi so narod s svojimi agitacijami tako razburkali, da je vsaka trezna beseda nemogoča. Kdor bi se dandanes izrekel proti državnemu pravu, je gotov, da zgubi vso popularnost pri narodu in ž njegovo politično prihodnostjo je vsaj za nekaj let pri kraji.

Te dni so časopisi priobčili neko pismo, katerega je pred nekaterimi leti pisal češki poslanec Eim nekemu drugemu Mladočehu, menda dr. Trojanu, v katerem izraža svoje mnenje, da se češko državno pravo ne bode dalo doseči, in obžaluje, da so baš Mladočehi še bolj zatelebani v to pravo nego Staročehi. Zares pametna beseda in vredna, da bi se ji Eim, ki je v tesni zvezi z „Narodnimi Listy“, jo bil upal tudi v tem listu javno razkriti, ne pa le v privatnem pismu. Če on spozna, da češko državno pravo ni pravo sredstvo za zagotovljenje slavne politične prihodnosti narodu češkemu, ni prav od njega, da v javnosti še priznava to pravo in je še zagovarja.

Pa ne le Eim, temveč gotovo je še več družih Mladočehov, ki spoznajo pravo vrednost češkega državnega prava, ali se tega ne upajo povedati. Baš z državnim pravom so vrgli Staročehi in zatorej ne morejo tega prava sedaj zatajiti, ker sicer bi narod dobil o njih čudne misli. „Narodni Listy“ ne morejo tajiti, da bi Eim omenjenega pisma pisal ne bil, ali prepričujejo, ali bolje re-

čeno slepe bralce, da je položaj za češko državno pravo postal ugodnejši. Češko državno vprašanje je postalo občno evropsko vprašanje. Nemški upliv se je pomanjšal, od kar se je sklenila rusko-francoska zveza, in žal, da se ljudje dajo s takimi frazami voditi za nos. Seveda kar kdor želi, tudi rad verjame. Tako je pri Čehih. Vsi radi verjamejo, kar bi utegnilo kaj pripomoči k uresničenju njih državnega prava.

Kdor pa količkaj zasleduje politiko, pa ve, da rusko-francoska zveza, če sploh še eksistuje, na češko vprašanje nima nobenega vpliva. Ruski in francoski vladni krogi se za Čeha malo brigajo. Vzlic temu, da so Čehi bili pri telovadski slavnosti v Nancy-ji. jih vendar še Francozi, kakor je vidno iz neke nedavno izišle knjige, ne ločijo od Madžarov. V Rusiji pa tudi nimajo jasnih pojmov o naših narodnih bojih. Na avstrijsko notranjo politiko tudi vnanja dosti ne vpliva. Položaj Slovanov v Avstriji nikakor ni slabši, od kar imamo trodržavno zvezo, nego je bil poprej. Ko je bila Avstrija v zvezi z Rusijo, tudi ni bil položaj avstrijskih Slovanov baš ugoden. Dovolj žalostno je za politiko mladočeške stranke, če vse svoje zupanje že stavi samo v vnanjo politiko. S takim ravnanjem si k večjemu nakopljejo sum, da niso verni Avstrijci, ker nekako kličejo tujce na pomoč.

Pri obravnavi proti „Omladini“ se je tudi pokazalo, da so mladi člani tega društva tudi gojili nado na inozemsko pomoč. Pri neskušanih članih tega društva se nam ne zdi čudno, ali pri resnih možeh in pri resnih listih bi pa to morala biti izključeno. Tudi kot dobri Avstrijci ne moremo dopuščati tujega vpliva na našo notranjo politiko. Avstrije namreč ni postavljati v jednako vrsto s Turčijo.

Mladočehi, če so resna stranka, morajo svoje delovanje tako urediti, da bodo mogli kaj doseči brez pomoči vsakega tujega vpliva. To je pa mogoče, jedino, če se postavijo na trdna tla sedanje ustave. Na tej podlagi se lahko osnuje velika slovanska stranka v Avstriji, ki bode lahko močno vplivala na vso notranjo politiko. Dokler bodo pa Čehi le tapali za svojim državnim pravom, bodo pa le Nemci igrali prvo vlogo v Avstriji.

Nadejamo se, da Mladočehi pridejo kmalu do tega prepričanja, ker jih bodo dogodki prisilili. Državno pravo je imelo kaj zmisla, dokler so obstali pogoji, zaradi katerih so je pokojni Palacky bil izrekel za to pravo. Sedaj pa teh pogojev več ni. Konservativni veleposestniki niso več naudušeni za to pravo in tudi nikakor niso voljni Mladočehov več v tem oziru podpirati. Taka premena v mišljenju veleposestnikov pa ni čudna. Povedali smo že, da veleposestniki so le zaradi lastnih koristij se odločili za državno pravo. V tridesetih letih se je pa v Avstriji marsikaj premenilo. Položaj ni več tak, da bi se z obnovenjem češkega državnega prava moglo obnoviti kake plemenitaške predprave, za to pa to pravo za kneza Schwarzenberga in somišljenike nima več prave cene.

V narodu češkem se je razvil nekak svobodnosten demokratičen duh, bolj nego v nemškem. Če bi se dr-

žavno pravo obnovilo, bi se ta duh le še okrepčal, kar pa plemenitaškim rodbinam ne bi ugajalo. Zaradi tega so se pa knez Schwarzenberg in drugovi rajši pridružili nasprotnikov češkega državnega prava. Brez pomoči veleposestnikom se pa češko državno pravo vsaj preko sedanje ustave ne bode dalo obnoviti. Zaradi tega je pa potrebno, da češki zastopniki premene svojo politiko in se začno boriti pred vsem ne za pravice dežel češke krone, ampak le za pravice naroda češkega in njemu sorodnih narodov, brez ozira na deželne meje.

Politični pregled.

Dr. Steinwender. — Vodja nemškonarodne stranke dr. Steinwender, ki je v državnem zboru zastopal beljaško mestno skupino, je odložil svoj mandat. Na nekem volilnem shodu v Beljaku so volilci mu izrekli tako dvomljivo zaupnico, da mu ni družega kazalo, nego odpovedati se mandatu. Za zaupnico se je namreč bila dobila večina samo dveh glasov, nasprotniki so pa celo trdili, da se večina izrekla proti njemu. Dr. Steinwenderju so mnogi volilci zamerili, da se je jel bratiti z nemškimi liberalci in bližati vladi. Govori se, da hočejo Steinwenderjevi nasprotniki sedaj kandidovati znanega Schönererja, ki je očiten prusoljub in odločen nasprotnik židov. Proti Steinwenderju se je na Koroškem že dolgo delalo. Steinwender je na shodu sam imenoval nekega bogatina, kateri plačuje ljudij, da rujejo proti njemu. Povedal je celo svoto, katero je dobil urednik nekega političnega lista. Steinwender bode pa pri novih volitvah zopet kandidoval in zlasti prijatelji „Schulvereina“ že delajo zanj. Dobili so nalog z Dunaja, ker vodje tega požidovljenega društva se boje, da ne bi bil voljen Schönerer.

Katoliški shod. — Minoli teden je bil v Budimpešti velik katoliški shod, katerega je otvoril sam knez primas. Shod je bil dobro obiskan in je imel pokazati, da se večina ogerskega prebivalstva ne vjema z vladno cerkveno politiko. Posebno je bilo veliko višje aristokracije. Višji ogerski aristokratje so največ nasprotniki civilnemu zakonu. To pa ne le iz verskega prepričanja, temveč imajo druge uzroke. Versko prepričanje tudi pri njih ni kdo ve kako goreče. To se je videlo lani, ko so rajši šli k konjski dirki na Dunaj, nego v gosposko zbornico, kjer se je razpravljala neki šolski zakon, ki se jako dotiče verskih koristij. Pri civilnem zakonu je pa nekoliko drugače. Na Ogerskem je mnogo obožanega plemstva. Ti plemenitaši najhuje priganjajo, da vvedo civilni zakon, da se bodo potem lahko ženili z bogatimi židinjami. Sedanji bogati aristokratje se pa tega boje, ker potem bo to plemstvo pridobilo več vpliva in se bode z njimi borilo za veljavo. Denar pa ima v današnjem času veliko moč, bodi si tudi židovski. Zaradi tega je pa pričakovati, da veliki grajščaki porabijo ves svoj vpliv proti civilnemu zakonu. Liberalcem nikakor ni po godu, da se je katoliški shod tako sijajno obnesel, zato pa hočejo po mestih sklicevati protishode, o katerih se pa dvomi, da bi se posebno obnesli. Sicer pa ta katoliški shod vladne cerkvene politike ne bi dosti motil, da se ne pojavljajo druge težave. Opozicijske stranke se začenjajo postavljati po robu. To pa ne zaradi verskega prepričanja, temveč le zaradi tega, ker ne marajo prepustiti vladni stranki te časti, da je izvela velike reforme. Skrajni levici pa tudi to ni všeč, da vlada še ni predložila zakonov o uvedeni katoliške avtonomije. Te avtonomije pa ne želi zaradi tega, da cerkev dobi večjo svobodo, temveč osnovali bi radi kako tako organizacijo, kot jo imajo protestantje in pravoslavni, da bi neduhovniki imeli kaj več govoriti v cerkvenih stvarih. Tako bi liberalci dobili le dobro sredstvo, da bi ovirali cerkev in njeno delovanje. Kake vred-